

جمهوری اسلامی ایران

وزارت نفت

اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعالم

راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند

MOP - HSED - G1-303(2)

		محل درج مهر اعتبار
---	---	--------------------

صفحه ۲ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل
	MOP -HSED -GI-303(2)	

فرم مشخصات سند:

عنوان سند: راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند			
شناسه سند: MOP-HSED-GL-303			
تاریخ	شماره ویرایش	تعداد صفحات	شرح
۱۳۹۵/۰۶/۲۷	صفر	۹	جهت بررسی
۱۳۹۵/۰۸/۲۳	یک	۹	جهت ابلاغ و اجرا
۱۳۹۶/۰۲/۱	دو	۱۱	جهت اجرا

شماره اصلاحیه	تاریخ	شماره بخش / بخش های تغییر یافته	شماره صفحه / صفحات
۲	۱۳۹۶/۰۲/۱	۳، ۶ و ۷	۴-۶-۷-۱۰-۱۱

محل درج مهر اعتبار		
--------------------	---	---

این سند در بیست و سومین جلسه شورای هماهنگی مدیریت HSE، مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۰۴ به تصویب رسید و از تاریخ تصویب معتبر و از تاریخ ابلاغ لازم الاجراست.

صفحه ۳ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل
	MOP -HSED -GI-303(2)	

فهرست

صفحه	عنوان
۴	۱. هدف
۴	۲. دامنه کاربرد و محدوده تاثیر
۴	۳. مسئولیت ها و ضمانت اجرا
۵	۴. الزامات و مستندات مرجع
۶	۵. تعاریف
۶	۶. شرح اقدامات
۱۰	۷. پیوست ها
۱۰	۷-۱. راهنمای نحوه تکمیل فرمهای گزارش فرآیند مدیریت پسماند به همراه تعاریف عبارات به کار رفته در فرمها

صفحه ۴ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل
	MOP -HSED -GI-303(2)	

۱- هدف

به منظور ایجاد و حفظ انسجام و یکپارچگی در نظام مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست، این سند به عنوان یک راهنما برای تحقق اهداف مدیریت پسماند در سیستم مدیریت HSE تهیه شده است. در این سند بخشی از **حداقل الزامات** مورد نیاز جهت برآورده نمودن نیازمندی های سیستم مدیریت پسماند بیان شده و در نحوه ایجاد فرایندهای موردنیاز به شرکتها/ سازمانهای صنعت نفت کمک خواهد نمود. رعایت الزامات مورد اشاره در این راهنما برای کلیه واحدهای تحت پوشش و تابعه صنعت نفت و همچنین کلیه واحدهای صنعتی/ خدماتی مستقر در مناطق ویژه صنعت نفت الزامی می باشد.

سند حاضر به عنوان یک راهنمای فنی در جهت تکمیل راهنمای مدیریت پسماند به شماره MOP-HSED-GI-301 تهیه شده و در نحوه گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند کاربرد دارد.

۲- دامنه کاربرد و محدوده تحت تاثیر

الزامات اشاره شده در راهنمای حاضر برای کلیه پسماندهای تولیدی در تمام واحدهای عملیاتی و غیرعملیاتی، مناطق ویژه، مجموعه های فرهنگی/ آموزشی/ سیاحتی یا اماکن و تاسیسات متعلق به آنها و همچنین پسماندهایی که در خارج از واحد/ مجتمع/ منطقه تولید شده و برای تصفیه و پردازش، بازیافت، ذخیره، تبدیل، سوزاندن یا دفن به واحد/ مجتمع/ منطقه فرستاده می شوند، کاربرد دارد. مواکدا اعلام می شود که این راهنما برای کلیه انواع پسماندها اعم از صنعتی و غیر صنعتی، شهری، کشاورزی، بیمارستانی و ... باید به کار برده شود.

۳- مسئولیت ها و ضمانت اجرا

۳-۱- مسئولیت نظارت بر حسن اجرا و بازنگری سند حاضر به عهده اداره کل HSE و پدافند غیرعامل وزارت نفت می باشد.

۳-۲- مسئولیت برنامه ریزی به منظور استقرار این سند و نظارت بر اجرای اقدامات قابل انجام در شرکتهای تابعه/ شرکتهای فرعی/ تاسیسات به عهده مدیریتهای HSE شرکتهای اصلی می باشد.

صفحه ۵ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل
	MOP -HSED -GI-303(2)	

۳-۳ - مسئولیت انجام اقدامات مذکور در سند حاضر در هر سازمان به عهده بالاترین مقام آن سازمان می باشد.

۴ - الزامات و مستندات مرجع

با توجه به الزامات قانونی ذیل، ایجاد سیستم مدیریت پسماند و گزارش دهی عملکرد آن در شرکتها/سازمانها ضروری است.

- قانون مدیریت پسماندها، مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰ مجلس شورای اسلامی
- آئین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماند مصوب ۸۴/۵/۵ هیات وزیران
- پروتکل کنترل انتقالات برون مرزی مواد زائد خطرناک و دیگر ضایعات در دریا (تهران - ۱۳۷۶)
- کنوانسیون بازل درباره کنترل انتقالات برون مرزی مواد زائد زیان بخش و دفع آنها (بازل - ۱۹۸۰)
- کنوانسیون جلوگیری از آلودگی دریایی ناشی از دفع (تخلیه) مواد زائد و دیگر مواد (لندن - ۱۹۷۲)
- کنوانسیون آئین اعلام رضایت قبلی برای مواد شیمیایی و آفت کشهای خطرناک خاص در تجارب بین‌المللی (روتردام - ۲۰۰۳)
- کنوانسیون مدیریت زیست محیطی آلاینده های آلی پایدار (استکهلم)
- آئین نامه اجرایی حمل و نقل مواد خطرناک مصوب ۸۰/۱۲/۲۲ هیات وزیران
- ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماند های پزشکی و پسماند های وابسته
- ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماند های برقی و الکترونیکی
- ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماند های کشاورزی
- استقرار راهنمای مدیریت پسماند و تامین الزامات مربوطه با شماره MOP-HSED-GI-301

صفحه ۶ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل
	MOP -HSED -GI-303(2)	

۵- تعاریف

کلیه عبارات و اصطلاحات بکار رفته در این راهنما، با عبارات و اصطلاحات بکار رفته در راهنماهای قبلی من جمله MOP-HSED-GI-301 و MOP-HSED-GI-302 مطابقت دارد.

۶- شرح اقدامات

- ۱-۶- هر سازمان باید سیستم مدیریت پسماند را در مجموعه خود پیاده کرده و فرآیند گزارش دهی آن را تدوین و پیاده سازی نماید.
- ۲-۶- هر سازمان برای تهیه گزارش فرآیند مدیریت پسماند خود، باید از آخرین ویرایش کلیه راهنماها و دستورالعملهای مرتبط آگاهی داشته و بر آن اساس گزارش خود را تهیه نماید.
- ۳-۶- هر سازمان باید در فرآیند گزارش دهی خود، تهیه گزارشات فصلی و سالیانه فرآیند مدیریت پسماند را جهت استفاده داخلی خود و ارسال آن به مدیریت HSE / امور HSE مناطق ویژه/ شرکت اصلی/ ستاد مد نظر قرار دهد. مدیریتهای HSE شرکتهای اصلی می توانند حسب نیاز خود، نسبت به اخذ گزارشات ماهانه از شرکتهای تابعه خود اقدام نمایند.
- ۴-۶- فلودیاگرام جریان تهیه و تجمیع گزارشات در سطح وزارت نفت در شکل (۱) نشان داده شده است. هر یک از سازمانها باید گزارشات مورد نظر را تهیه و آن را به مراجع بالادستی خود ارائه نمایند.
- ۵-۶- زمان ارائه گزارش مدیریت پسماندها از شرکتهای اصلی به وزارت نفت فعلا به دو صورت فصلی (سه ماهه) و سالیانه پیش بینی شده و ساختار گزارشات به صورت فرمهای شماره MOP-HSED-FO-301 و MOP-HSED-FO-302 ارائه شده که هر شرکت اصلی موظف به تهیه و ارائه آن می باشد. راهنمای نحوه تکمیل فرمهای یادشده به همراه تعاریف عبارات به کار رفته در این فرمها در پیوست شماره (۱) آورده شده است.
- ۶-۶- لازم است شرکتهای اصلی فرمهای مربوط به جمع آوری اطلاعات پسماند از شرکتهای فرعی/ تابعه و مناطق عملیاتی خود را طراحی و جهت اجرا به زیر مجموعه ابلاغ نمایند. این فرمها باید به گونه ای باشد که حداقل اطلاعات مندرج در فرمهای شماره MOP-HSED-FO-301 و MOP-HSED-FO-302 را تامین نماید.
- ۷-۶- مسئولیت تهیه و ارائه گزارشات بر اساس الزامات ابلاغی از سوی اداره کل HSE وزارت نفت به عهده مدیریت HSE شرکتهای اصلی می باشد.

صفحه ۷ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت
	<i>MOP -HSED -GI-303(2)</i>	اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل

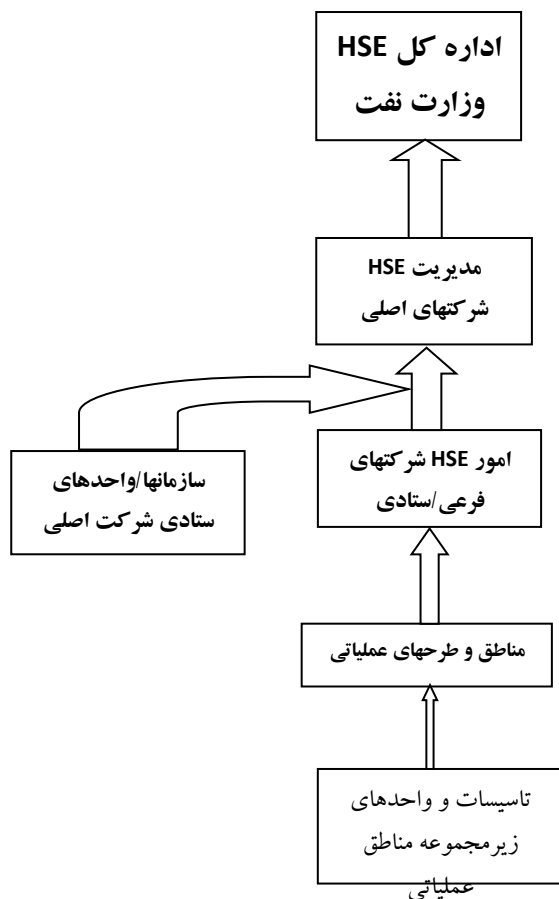
- ۸-۶- مدیریت HSE شرکت‌های اصلی باید نحوه اخذ گزارشات فرآیند مدیریت پسماند از شرکت‌های فرعی/ تابعه/ مناطق عملیاتی خود را طرح‌ریزی، ابلاغ و پیاده سازی نموده و اقدامات لازم جهت تجمیع گزارش از شرکت‌های زیرمجموعه خود را به عمل آورد.
- ۹-۶- مدیریت HSE شرکت‌های اصلی هنگام ارسال گزارشات دوره‌ای فرآیند مدیریت پسماند، میزان مشارکت شرکت‌های تابعه خود را به تناسب تعداد تاسیسات/ شرکت‌ها محاسبه نموده و به همراه اسامی آنها به اداره کل HSE و پدافند غیر عامل وزارت نفت ارائه می‌نمایند.
- ۱۰-۶- گزارش مقادیر پسماند باید بر اساس سیستم کدگذاری مندرج در آخرین ویرایش راهنمای شماره MOP-HSED-GI-302 صورت پذیرد.
- ۱۱-۶- هر سازمان/ شرکت اصلی باید از میزان پسماندهای باقیمانده از قبل، ورودی به مجتمع، تولید شده و بالاخره موجودی پسماند در بازه‌های زمانی ذکر شده در این راهنما و به تفکیک کد پسماندها اطلاع کامل داشته باشد.
- ۱۲-۶- هر سازمان باید روشهای مدیریت پسماند خود اعم از استفاده مجدد در سایت، فروش، سوزاندن در پسماندسوز، دفن بهداشتی، تحویل به غیر یا سایر روشهای دفع را برای هر یک از پسماندهای تولیدی تعیین کرده باشد.
- ۱۳-۶- مدیریت پسماند اعم از استفاده مجدد در سایت، فروش، سوزاندن در پسماندسوز، دفن بهداشتی، تحویل به غیر یا سایر روشهای دفع باید تحت کنترل امور HSE هر سازمان بوده و میزان پسماندهای مدیریت شده با روشهای فوق باید در هر سازمان ثبت و اسناد مربوطه نگهداری شود.
- ۱۴-۶- کلیه شرکت‌های مستقر در منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی باید گزارشات فصلی و سالانه خود را به امور HSE سازمان منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی ارائه نمایند. امور HSE این سازمان نیز گزارشات مربوط به منطقه را کنترل و با احتساب پسماندهای تولیدی در خود سازمان و محوطه های عمومی آن، جمع‌بندی نموده و در قالب فرمهای پیش‌بینی شده به مدیریت HSE شرکت اصلی ارسال می‌نماید.
- ۱۵-۶- کلیه شرکت‌های مستقر در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس باید گزارشات فصلی و سالانه خود را همزمان به: (الف) مدیریت HSE شرکت اصلی مربوطه و (ب) امور HSE سازمان منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس ارائه نمایند.
- امور HSE این سازمان نیز گزارشات مربوط به منطقه را کنترل و با احتساب پسماندهای تولیدی در خود سازمان و محوطه های عمومی آن، جمع‌بندی نموده و در قالب فرمهای

صفحه ۸ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل
	<i>MOP -HSED -GI-303(2)</i>	

- پیش‌بینی شده به مدیریت HSE شرکت اصلی ارسال می‌نماید. در این گزارش نباید پسماندهای شرکت‌های پتروشیمی، شرکت نفت و گاز پارس و شرکت مجتمع گازی پارس جنوبی (و سایر شرکت‌هایی که گزارش خود را به شرکت‌های اصلی ارائه می‌کنند) لحاظ شود زیرا این موضوع باعث خواهد شد که مقادیر پسماند دو بار گزارش شود.
- ۱۶-۶- سایر سازمانها گزارشات فصلی و سالانه خود را به مدیریت HSE شرکت مربوطه/ستاد ارسال می‌نمایند.
- ۱۷-۶- شرکت های مستقر در مناطق ویژه موظفند گزارشات فصلی خود را طی دو هفته از شروع فصل بعد (یعنی تا روز پانزدهم اولین ماه فصل بعد) به امور HSE مناطق ویژه تحویل نمایند. امور HSE مناطق ویژه نیز باید حداکثر تا پایان همان ماه گزارشات خود را به مدیریت HSE شرکت اصلی ارسال نماید.
- شرکت‌های فرعی نیز باید گزارشات مربوط به خود و مناطق عملیاتی تابعه خود را حداکثر تا پایان اولین ماه فصل بعد به امور HSE شرکت اصلی تحویل نمایند. سایر شرکت‌های زیرمجموعه شرکت‌های اصلی نیز موظفند طی همین بازه زمانی گزارشات خود را به مدیریت HSE شرکت اصلی ارسال نمایند.
- شرکت‌های اصلی گزارشات مربوطه را جمع بندی و حداکثر تا پانزدهم ماه بعدی آن را به اداره کل HSE وزارت نفت ارسال می نمایند.
- ۱۸-۶- شرکت های مستقر در مناطق ویژه موظفند گزارشات سالیانه خود را همراه گزارش فصل زمستان حداکثر تا آخر فروردین سال بعد تهیه و به امور HSE مناطق ویژه تحویل نمایند. امور HSE مناطق ویژه حداکثر تا روز دهم ماه بعد باید گزارشات خود را به مدیریت HSE شرکت اصلی ارسال نمایند.
- شرکت‌های فرعی نیز باید گزارشات مربوط به خود و مناطق عملیاتی تابعه خود را حداکثر تا آخر فروردین سال بعد به امور HSE شرکت اصلی تحویل نمایند. سایر شرکت‌های زیرمجموعه شرکت‌های اصلی نیز موظفند طی همین بازه زمانی گزارشات خود را به مدیریت HSE شرکت اصلی ارسال نمایند.
- شرکت‌های اصلی گزارشات مربوطه را جمع بندی و حداکثر تا بیستم اردیبهشت ماه آن را به اداره کل HSE وزارت نفت ارسال می نمایند.
- ۱۹-۶- کلیه آمار و اطلاعات مرتبط باید توسط امور HSE نگهداری شود. مدت نگهداری اطلاعات می تواند توسط قوانین ملی و محلی یا الزامات ISO 14000 تعیین شود.

صفحه ۹ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل
	MOP -HSED -GI-303(2)	

شکل ۱- فلودیگرام تهیه و تجمیع گزارشات فرآیند مدیریت پسماند در سطح وزارت نفت

صفحه ۱۰ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل
	MOP -HSED -GI-303(2)	

۷- پیوستها

۷-۱- راهنمای نحوه تکمیل فرمهای گزارش فرآیند مدیریت پسماند به همراه تعاریف

عبارات به کار رفته در فرمها

- مانده از دوره قبل (ستون شماره ۳): عبارت است از مقدار پسماندی که از دوره زمانی قبل در تاسیسات مربوط به سازمان نگهداری می شود (این مقدار معادل ستون ۱۴ دوره زمانی قبل فرم های MOP-HSED-301,302 است).
- ورودی به مجموعه (ستون شماره ۴): مقدار پسماندی که توسط خود سازمان تولید نشده لیکن برای مقاصدی نظیر امحاء، بازیافت و ... وارد آن تاسیسات شده است.
- تولیدی دوره جاری (ستون شماره ۵): مقدار پسماندی است که توسط سازمان مورد نظر طی دوره زمانی مورد گزارش دهی تولید شده است.
- مجموع دوره (ستون شماره ۶): عبارت است از مجموع پسماندی که سازمان در آن دوره زمانی با آن سروکار داشته و مقدار آن از حاصل جمع سه مورد فوق (مجموع ستونهای ۳، ۴ و ۵) به دست می آید.
- استفاده مجدد در سایت (ستون شماره ۷): عبارت است از مقداری از پسماند موردنظر که در داخل خود سازمان مورد استفاده مجدد (بازیافت) قرار گرفته است. این بخش شامل پسماندهای فروخته شده یا واگذار شده به غیر جهت بازیافت نمی شود.
- فروش (ستون شماره ۸): پسماندی که در ازای دریافت وجه به غیر فروخته شده (یا با وی تهاتر شده) و مسئولیتهای مدیریت آن به عهده خریدار باشد. متذکر می شود که خریدار باید دارای مجوز یا تاییدیه از مراجع مربوطه (سازمان حفاظت محیط زیست، شهرداری و ...) بوده و روش دفع اصولی پسماند مورد بررسی و تایید قرار گرفته باشد. در غیر این صورت مشمول این تعریف نخواهد شد.
- سوزاندن در پسماندسوز (ستون شماره ۹): عبارت است از تصفیه حرارتی (سوزاندن) پسماند توسط سازمان تولیدکننده پسماند به کمک پسماندسوز صنعتی تحت شرایط استاندارد. سوزاندن به صورت روباز، سوزاندن در چاله سوزا (Burn Pit) و نظایر آن در دامنه مشمول این تعریف قرار نمی گیرد.
- دفن بهداشتی (ستون شماره ۱۰): عبارت است از دفن بهداشتی پسماند توسط سازمان تولیدکننده پسماند در محلهای دفن مهندسی متعلق به خود و با رعایت تمام اصول مهندسی. دفن یا دیو در محوطه های تخلیه پسماندها که در آن محل دفن بهداشتی احداث نشده و به صورت غیر مهندسی اداره می شود در دامنه مشمول تعریف دفن بهداشتی قرار نمی گیرد.
- تحویل به غیر (ستون شماره ۱۱): عبارت است از تحویل پسماند به اشخاص حقیقی و حقوقی (نظیر شهرداری ها یا شرکتهای ارائه دهنده خدمات دفع پسماند) دیگر به صورت رایگان یا با پرداخت وجه. توجه شود که در این حالت باید مسئولیت مدیریت پسماند (پس از تحویل) به آن شخص واگذار شده باشد و در غیر اینصورت مشمول این

صفحه ۱۱ از ۱۱	راهنمای گزارش دهی فرآیند مدیریت پسماند در سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت اداره کل بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل
	<i>MOP -HSED -GI-303(2)</i>	

تعریف قرار نمی‌گیرد. همچنین در صورتی که تحویل گیرنده دارای مجوز یا تاییدیه از مراجع مربوطه (سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت صنعت، معدن و تجارت، شهرداری و ...) نبوده یا روش دفع پسماند بررسی و تایید نشده باشد، از شمول این تعریف خارج است. همچنین متذکر می‌شود که فروش پسماند نیز که در ازای واگذاری آن وجه دریافت شده، در دامنه شمول این تعریف قرار نمی‌گیرد.

- **سایر روش ها (ستون شماره ۱۲):** کلیه روش های دفع پسماند که با تعاریف فوق همخوانی ندارد جزو این دسته تلقی می‌شود. از جمله این روشها می‌توان به: دفن یا دپو در محوطه‌های غیراصولی تخلیه پسماندها، سوزاندن به صورت روباز، سوزاندن در چاله سوزا (Burn Pit) ، فروش/واگذاری به اشخاصی که مجوزهای لازم را ندارد، فروش/واگذاری به اشخاصی که روش دفع پسماند آنها تایید نشده، و نظایر آن اشاره نمود.
- **مجموع پسماند مدیریت شده (ستون شماره ۱۳):** عبارت است از مقدار پسماندی که طی دوره زمانی مزبور بصورت نهایی مدیریت شده و مقدار آن از حاصل جمع مقادیر مربوط به ستونهای استفاده مجدد در سایت، فروش، سوزاندن در پسماند سوز، دفن بهداشتی، تحویل به غیر و سایر روش های دفع (ستونهای ۷ تا ۱۲) به دست می‌آید.
- **موجودی دوره (ستون شماره ۱۴):** عبارت است از پسماندی که در اختیار و تحت اداره و مسئولیت سازمان بوده و هنوز به صورت نهایی دفع نشده است. این مقدار در گزارش دوره بعدی به عنوان "مانده از دوره قبل" تلقی شده و در ستون سوم درج می‌شود.